

Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi

2024, 7(7): 569-587.

DOI:[10.26677/TR1010.2024.1428](https://doi.org/10.26677/TR1010.2024.1428)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

KAVRAMSAL MAKALE

Türk Siyasetname Geleneğinde Yönetim Felsefesi ve Yönetimsel Etik Değerler Analizi: Koçi Bey ve Yusuf Has Hacip Örnekleri*

Tolgahan GÜLER, Yüksek Lisans Öğrencisi, Düzce Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Düzce, e-posta: gulertolgahan@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6488-8678>

Doç. Dr. Süleyman AĞRAŞ, Düzce Üniversitesi, Akçakoca Bey Siyasal Bilgiler Fakültesi, Düzce, e-posta: suleyman.agras@duzce.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0999-0904>

Öz

Bu çalışma, Türk siyasetname geleneği içinde yönetim felsefesi ve yönetimsel etik değerleri ele almaktadır. Özellikle Kutadgu Bilig ve Koçibey Risaleleri üzerinden bu kavramları analiz etmektedir. Kutadgu Bilig, Yusuf Has Hacib tarafından yazılan 11. yüzyıla ait bir eser olup, Türk düşünce tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. Aynı şekilde, Koçibey Risaleleri, Osmanlı dönemi kaynaklarından biri olarak yönetim ve etik konularında derinlemesine bilgiler sunmaktadır. Çalışmanın odak noktalarından biri, Türk siyasetname geleneğinin köklü bir tarihine sahip olan Kutadgu Bilig'in yönetim felsefesi içindeki özgün katkılarıdır. Bu bağlamda, eserin yönetim anlayışı, hükümdarın sorumlulukları ve adalet anlayışı detaylı bir şekilde incelenmektedir. Ayrıca, Koçibey Risaleleri üzerinden Osmanlı yönetimindeki etik değerlerin analizi, Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetim anlayışını daha geniş bir bağlamda ele almamıza olanak tanımaktadır. Koçibey Risaleleri, Osmanlı devlet adamlarının ideal yönetim şekillerini ve etik değerleri betimleyerek, dönemin siyasi ve sosyal yapısını anlamamızda önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Bu analizde, Osmanlı'nın yönetim prensipleri, bürokratik yapısı ve ahlaki değerleri derinlemesine ele alınarak, modern yönetim teorileriyle karşılaştırılmaktadır. Çalışmada, Kutadgu Bilig ve Koçibey Risalelerinin yönetim felsefesi ve etik değerler perspektifinden günümüz siyasi düşüncelerine nasıl ışık tuttuğu ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır. Bu çalışma, Türk siyasi düşünce tarihine ve etik değerlerin evrimine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Özellikle, bu iki önemli eserin, dönemin sosyo-politik koşullarını ve yönetim anlayışlarını nasıl şekillendirdiği üzerinde durulmakta ve bu anlayışların günümüz yönetim bilimlerine nasıl yansıdığı analiz edilmektedir. Kutadgu Bilig ve Koçibey Risalelerinin, Türk siyasetname geleneğindeki önemini vurgulayan bu çalışma, yönetim felsefesi ve yönetimsel etik değerlerin evrimine dair daha geniş bir anlayışın kapılarını aralamaktadır. Çalışma, tarihsel süreçteki yönetim ve etik değerlerin, günümüz yönetim pratiklerine ve siyasi düşünce yapılarına olan etkilerini anlamamıza yardımcı olmakta ve bu bağlamda gelecekte yapılacak araştırmalar için de sağlam bir temel oluşturmaktadır. Bu kapsamda, Türk siyasetname geleneğinin modern yönetim anlayışlarına olan katkıları da değerlendirilmektedir.

* Bu makale, Türk Siyasetname Geleneğinde Yönetim Felsefesi ve Yönetimsel Etik Değerler Analizi isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kutadgu Bilig, Yusuf Has Hacip, Koçibey Risaleleri, Siyasetname, Yönetim Felsefesi, Yönetimsel Etik Değerler.

Makale Gönderme Tarihi: 26.04.2024

Makale Kabul Tarihi: 07.07.2024

Önerilen Atıf:

Güler, T. ve Ağraş, S. (2024). Türk Siyasetname Geleneğinde Yönetim Felsefesi ve Yönetimsel Etik Değerler Analizi: Koçi Bey ve Yusuf Has Hacip Örnekleri, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(7): 569-587.

**Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences**

2024, 7(7): 569-587. DOI:[10.26677/TR1010.2024.1428](https://doi.org/10.26677/TR1010.2024.1428)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

CONCEPTUAL PAPER

**Analysis of the Philosophy of Governance and Administrative Ethical Values in the
Turkish Siyasetname Tradition: The Examples of Koçi Bey and Yusuf Has Hacip**

Tolgahan GÜLER, MSc Student, Düzce University, Institute of Graduate Programs, Düzce, e-mail:
gulertolgahan@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6488-8678>

Associate Prof. Dr. Süleyman AĞRAŞ, Düzce University, Akçakoca Bey Faculty of Political Sciences,
Düzce, e-mail: suleyman.agras@duzce.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0999-0904>

Abstract

This study addresses the philosophy of governance and managerial ethical values within the tradition of Turkish political treatises. It specifically analyzes these concepts through Kutadgu Bilig and Koçibey Risaleleri. Kutadgu Bilig, written by Yusuf Has Hacib in the 11th century, holds a significant place in Turkish intellectual history. Similarly, Koçibey Risaleleri, as a source from the Ottoman period, provides in-depth information on governance and ethics. One of the focal points of the study is the unique contributions of Kutadgu Bilig to the philosophy of governance within the rich history of Turkish political treatises. In this context, the governance understanding of the work, the responsibilities of the ruler, and the concept of justice are examined in detail. Additionally, the analysis of ethical values in Ottoman governance through Koçibey Risaleleri allows for a broader understanding of the Ottoman Empire's governance perspective. Koçibey Risaleleri, by depicting the ideal forms of governance and ethical values of Ottoman statesmen, serves as an essential source for understanding the political and social structure of the period. In this analysis, the governance principles, bureaucratic structure, and moral values of the Ottomans are thoroughly examined and compared with modern management theories. The study comprehensively addresses how Kutadgu Bilig and Koçibey Risaleleri shed light on contemporary political thoughts from the perspective of governance philosophy and ethical values. This study aims to contribute to the history of Turkish political thought and the evolution of ethical values. It particularly focuses on how these two significant works shaped the socio-political conditions and governance understandings of their time and how these understandings are reflected in contemporary management sciences. By emphasizing the importance of Kutadgu Bilig and Koçibey Risaleleri in the tradition of Turkish political treatises, this study opens the doors to a broader understanding of the evolution of governance philosophy and managerial ethical values. The study helps us understand the impact of historical governance and ethical values on contemporary management practices and political thought structures, thus providing a solid foundation for future research in this context. In this scope, the contributions of the Turkish political treatise tradition to modern governance understandings are also evaluated.

Keywords: Kutadgu Bilig, Yusuf Has Hacip, Koçibey Treatises, Politics, Management Philosophy, Managerial Ethical Values.

Received: 26.04.2024

Accepted: 07.07.2024

Suggested Citation:

Güler, T. and Ağraş, S. (2024). Analysis of the Philosophy of Governance and Administrative Ethical Values in the Turkish Siyasetname Tradition: The Examples of Koçi Bey and Yusuf Has Hacip, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 7(7): 569-587.

GİRİŞ

Türk Siyasetname Geleneğinde Yönetim Felsefesi ve Yönetimsel Etik Değerler Analizi adlı bu çalışma, Türk düşünce tarihinde önemli bir yer edinmiş olan Kutadgu Bilig ve Koçibey Risaleleri üzerinden yönetim felsefesi ve yönetimsel etik değerlerin derinlemesine bir analizini sunmayı amaçlamaktadır. Türk siyasetname geleneği, tarihsel kökleri ve kültürel birikimi ile şekillenmiş, Türk devlet geleneğinin ve düşünce yapısının önemli bir yansımasıdır.

Bu çalışma, özellikle Kutadgu Bilig ve Koçibey Risalelerini ele alarak, Türk siyasetname geleneğindeki yönetim felsefesi ve etik değerlerin evrimini anlamayı hedeflemektedir. Kutadgu Bilig, Yusuf Has Hacip tarafından 11. yüzyılda yazılmış bir eser olup, Türk düşünce tarihindeki özgün ve derin perspektifiyle dikkat çekmektedir. Aynı şekilde, Koçibey Risaleleri, Osmanlı dönemi kaynaklarından biri olarak, yönetim ve etik konularında kapsamlı bilgiler sunmaktadır.

Bu çalışmanın temel odak noktalarından biri, Kutadgu Bilig'in Türk siyasetname geleneği içindeki köklü tarihine özgü yönetim felsefesine katkılarıdır. Bu bağlamda, eserin yönetim anlayışı, hükümdarın sorumlulukları ve adalet anlayışı detaylı bir şekilde ele alınacak, Türk siyaset düşüncesine özgü bir bakış açısı sunulacaktır. Aynı şekilde, Koçibey Risaleleri üzerinden Osmanlı yönetimindeki etik değerlerin analizi, Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetim anlayışını geniş bir bağlamda ele almamıza olanak tanıyacaktır. Bu analizler, Kutadgu Bilig ve Koçibey Risalelerinin yönetim felsefesi ve etik değerler perspektifinden günümüz siyasi düşüncelerine nasıl ışık tuttuğunu ayrıntılı bir şekilde ele alacaktır. Bu çalışma, Türk siyasi düşünce tarihine ve etik değerlerin evrimine katkı sağlamayı hedeflemektedir. Sonuç olarak, Kutadgu Bilig ve Koçibey Risalelerinin, Türk siyasetname geleneğindeki önemini vurgulayan bu çalışma, yönetim felsefesi ve yönetimsel etik değerlerin evrimine dair daha geniş bir anlayışın kapılarını aralamaktadır.

Kutadgu Bilig'in yönetim felsefesi, özellikle hükümdarın sorumlulukları ve adalet anlayışı, Türk siyasetname geleneğindeki özgün katkıları yansıtmaktadır. Yusuf Has Hacip'in bu eseri, Türk toplum yapısını şekillendiren temel değerleri ve yönetim anlayışını ortaya koymak bakımından kritik bir öneme sahiptir. Aynı zamanda Koçibey Risaleleri, Osmanlı döneminde yönetim ve etik konularında sağladığı bilgilerle, Türk siyasetname geleneğinin çeşitli katmanlarına ışık tutmaktadır. Bu analiz, Kutadgu Bilig ve Koçibey Risalelerinin günümüz siyasi düşüncelerine nasıl bir rehberlik sunduğunu detaylı bir şekilde ele alacaktır. Bu bağlamda, Türk siyasetname geleneğinin köklü tarihini anlamak ve bu geleneğin günümüzdeki politik düşünceye olan etkilerini değerlendirmek, çalışmanın temel amaçlarından biridir.

LİTERATÜR İNCELEMESİ

Yönetim Felsefesi Kavramı

Felsefe, insan düşüncesinin temel sorularına, varlık, bilgi, değer, mantık, dil, zihin ve gerçeklik gibi konulara sistematik bir şekilde yaklaşan, bu konularda düşünce üreten ve eleştiren bir disiplindir (Smith, 2010: 82). Kelime anlamıyla "philosophía" kelimesinden türetilen felsefe, "bilgeliği seven" veya "bilgeliği araştıran" anlamına gelir (Jones, 2015: 41). Felsefi düşünce, temelde bilgiyi sorgulama, gerçeği anlama ve evrensel ilkeleri keşfetme amacını taşır.

Felsefenin temel soruları arasında "Neden varız?", "Nasıl bilgi ediniriz?", "Doğru ile yanlış arasındaki ahlaki değerlendirmeler nedir?" gibi sorular bulunur (Brown ve Mitchell, 2010: 15). Bu sorular, felsefi düşünceyi yönlendiren temel konulardır. Felsefi bir düşünce tarzı benimsemek, sadece belirli bir konuya odaklanmak yerine genel olarak insanın varlığı, bilgisi ve değerleri hakkında derinlemesine bir anlayışa ulaşmayı amaçlar (Miller, 2001: 52).

Türkçe'de kullanılan felsefe sözcüğü Grekçe "philosophia" (bilgelik sevgisi) sözcüğünün Araplaştırılmış halidir ve doğrudan doğruya her şeyi kuşatan tümel bir bilgiye sahip olmaktan çok, bilginin peşine düşmeyi, her nerede ve kim tarafından ortaya konulmuş olursa olsun, onu elde etmeyi

ve daha da önemlisi bilgiyle dost olmayı öngörmektedir. Bu demektir ki, bilgelik sevgisi, ister insana isterse Tanrı'ya ilişkin olsun bütün olanların kökenini bilmeyi istemek ve sevmek demektir. Bu nedenle, felsefi bir metin, genellikle mantıklı bir yapıya sahip olup, temel kavramları analiz eder, argümanları eleştirir ve genelde evrensel prensipler ve değerler etrafında döner (Küyel, 1976: 62).

Türk siyasetname geleneğinde yönetim felsefesi ve yönetsel etik değerler analizi yapacak bir çalışma, felsefenin temel ilkelerini anlama ve bu ilkeleri Türk siyaset kültürüne uygulama becerisini gerektirir (Özmen, 2014: 48). Yöneticilerin ilkeleri vardır ve bu ilkeler onlara bir yönetim anlayışı oluşturmada kılavuzluk ederler. Bu İlkeler onlara planlar yapmalarında ve bu planları hayata aktarmalarında yardımcı olur. Yönetim felsefesine bir süreç demek doğru olur." Yönetim üzerine ne yapılabilir?" sorusuna cevap arayan bir süreçtir. Yönetici ya da lider görevine başladığı ilk andan görevini bıraktığı son ana kadarki süreçte ancak bir yönetim felsefesine sahip olabilir. Her yöneticinin amacı, yönettiği toplum farklı olduğu gibi yönetim felsefesi de farklılık gösterecektir.

Yönetim felsefesi çeşitli yönetsel düzenlemeleri, yönetime ilişkin temel nitelikleri, yönetimin hangi gereksinim ve zorunluluklarla ortaya çıktığı, ne zaman iyi ve yeterli olduğu ne zaman kötü ve yetersiz kaldığı gibi çok geniş kapsamlı konuları ele alıp inceleyen bir disiplindir. Yönetim felsefesi, yöneticinin kendine özgü tavrı, davranışı, üslubu ve yönetimidir (Aytürk, 1990: 37). Kadim Türk geleneğinde yöneticiler, verilen yönetim felsefesi tanımında yer alan kendine özgü tavır ve davranışları sergilemişlerdir. Tez konusunda incelenen Sultan Murat ve Sultan İbrahim'e telkinler veren Koçi Bey'in farklı üsluplar kullanmasından bu farklılığı görülmektedir. Ayrıca kurmaca bir metin de olsa Kutadgu Bilig'de bulunan padişahı alegorik şekilde temsil eden Kün-Toğdı'da da kendine özgü tavır, üslup ve yönetimi görülmektedir. İnsanlığın var olduğu andan itibaren sosyal yapıda meydana gelen değişiklikler yönetim anlayışını da her geçen gün değiştirmektedir. Yönetim felsefesi insana önem veren bir anlayıştır. Etik değerler yöneticinin uyguladığı yönetim felsefesinin rotasını oluşturmaktadır. Yönetim felsefesi ile etik değerleri bir bütün olarak ele almak gerekmektedir.

Yönetsel felsefenin içinde yer alan etik değerler incelen Kutadgu Bilig ve Koçi Bey siyasetnamelerinde hükümdarlarda olması beklenen değerler şeklinde (akıllı, bilgili, cesur, zeki, uyanık, sabırlı, merhametli, tatlı dilli, vefalı insanıyetli vs. olma) ifade edilmektedir.

Yönetsel Yaklaşımlar

Bilimsel Yönetim Yaklaşımı: Frederick Taylor tarafından ortaya atılan bu yaklaşım, iş süreçlerinin analitik bir şekilde incelenmesi ve işçi performansının optimize edilmesi üzerine odaklanır (Taylor, 1911: 75). Taylor, işçi motivasyonunu artırmak için işçi ile yönetici arasındaki işbirliğini vurgular ve işin bilimsel prensiplere dayandırılması gerektiğini savunur.

Bürokrasi Yaklaşımı: Max Weber tarafından geliştirilen bu yaklaşım, büyük ölçekli organizasyonlarda etkin bir yönetim yapısı oluşturmayı amaçlar (Weber, 1947: 83). Bu yaklaşıma göre, işletmelerin hiyerarşik bir yapıya sahip olması, yazılı kurallar ve standartlaştırılmış iş süreçlerine dayanması gerekir.

İnsan Kaynakları Yaklaşımı: İnsan kaynakları yönetimi literatüründe önemli bir yere sahip olan bu yaklaşım, işletmelerin insan kaynaklarını en iyi şekilde kullanarak rekabet avantajı elde etmeyi amaçlar (McGregor, 1960: 41). İnsan kaynakları yaklaşımı, çalışanların motivasyonunu artırmak, iş memnuniyetini sağlamak ve iş performansını iyileştirmek üzerine odaklanır.

Sistem Yaklaşımı: Katz ve Kahn tarafından geliştirilen bu yaklaşım, organizasyonları karmaşık ve etkileşimli sistemler olarak ele alır (Katz ve Kahn, 1966: 77). Sistem yaklaşımı, organizasyonların iç ve dış faktörlerle etkileşim içinde olduğunu ve bu faktörlerin organizasyonların performansını etkilediğini vurgular.

Duygusal Zeka Yaklaşımı: Duygusal zeka, işletme literatüründe giderek daha fazla önem kazanan bir konudur. Bu yaklaşım, yöneticilerin duygusal zekalarını kullanarak liderlik becerilerini geliştirmesini

ve çalışanlarla daha iyi ilişkiler kurmasını hedefler.

Etik Liderlik Yaklaşımı: Etik liderlik, işletmelerin sadece kar amacı gütmeyi değil, aynı zamanda etik değerlere ve toplumsal sorumluluğa önem vermeyi amaçlar (Northouse, 2018: 49). Bu yaklaşım, işletmelerin sürdürülebilirlik ve toplumsal fayda sağlamasını destekler.

Stratejik Yönetim Yaklaşımı: Stratejik yönetim, işletmelerin uzun vadeli hedefler belirlemesine ve bu hedeflere ulaşmak için stratejiler geliştirmesine odaklanır (Porter, 1980: 63). Bu yaklaşım, işletmelerin iç ve dış çevrelerini analiz ederek rekabet avantajı elde etmelerini sağlar.

Kriz Yönetimi Yaklaşımı: Kriz yönetimi, işletmelerin beklenmedik durumlarla başa çıkmasını ve krizleri minimize etmesini sağlayan bir yönetim pratiği olarak değerlendirilir (Pearson ve Clair, 1998: 28). Kriz yönetimi yaklaşımı, kriz durumlarını önceden belirleyerek hazırlıklı olmayı ve etkili bir şekilde yanıt verme stratejileri geliştirmeyi içerir.

Değişim Yönetimi Yaklaşımı: Değişim yönetimi, işletmelerin içinde buldukları değişen koşullara uyum sağlamasına ve değişimi etkin bir şekilde yönetmesine odaklanır (Kotter, 1996: 94). Bu yaklaşım, işletmelerin değişim süreçlerini planlamasını, uygulamasını ve izlemesini sağlayarak başarılı bir dönüşümü teşvik eder.

Etik Kökeni ve Anlamı

Etik, insan davranışlarının doğru ve yanlış arasındaki farkı inceleyen, değerleri, ilkeleri ve standartları tartışan felsefi bir alan olarak tanımlanır (Rachels, 2015: 42). Bu disiplin, insanların eylemlerini değerlendirmek için kullanılan normatif bir çerçeve sunar ve kişisel ve toplumsal davranışları yönlendiren temel prensipleri araştırır.

Etik kavramının kökeni, Antik Yunan filozoflarının düşüncelerine kadar uzanır. Sokrates, Platon ve Aristoteles gibi düşünürler, etiği felsefi bir konu olarak ele aldılar ve insanın neyin doğru ve yanlış olduğunu belirlemek için akıl ve mantık kullanmasını vurguladılar (Solomon ve Higgins, 2013: 73). Bu dönemde ortaya atılan bazı temel etik teoriler arasında erdem etiği, ahlaki görevler teorisi ve sonuçlar etiği bulunmaktadır. Ayrıca, etik kavramı, din ve kültürel normlar gibi faktörlerden de etkilenir. Farklı dinlerin ve kültürlerin değerleri, insanların etik değerlerini şekillendirir ve toplumlarda kabul gören ahlaki standartları belirler (Shafer-Landau, 2018: 82). Örneğin, İslam ve Hristiyanlık gibi dinlerde bulunan altın kural, birinin başkasına yapılmasını istemediği şeyi başkasına yapmaması gerektiğini vurgular.

Modern etik çalışmaları, normatif etik, betimsel etik ve uygulamalı etik olmak üzere genellikle üç ana alanı içerir. Normatif etik, doğru ve yanlış arasındaki farkı belirlemek için kullanılan genel prensipleri inceler (Hursthouse, 1999: 33). Betimsel etik, insanların etik değerlerini nasıl algıladığını ve davrandıklarını inceleyerek ahlaki psikoloji ve sosyoloji alanlarını kapsar. Uygulamalı etik ise belirli durumlarda etik prensiplerin nasıl uygulanacağını ve kararların nasıl verileceğini araştırır (Beauchamp ve Childress, 2019: 68).

Genel olarak, etik, insanların davranışlarını ve kararlarını yönlendiren temel değerleri ve ilkeleri inceleyen disiplinler arası bir alan olarak kabul edilir. İnsanların etik kavramını anlamaları ve etik sorunlarla karşılaştıklarında doğru kararları verebilmeleri için etik prensipler üzerine yapılan araştırmalar, bireylerin ve toplumların refahını artırmaya yardımcı olabilir.

Yönetimsel Etik Kavramı

Yönetimsel etik, yönetimsel eylemlerde uyulması gereken ilkeler veya davranış kuralları olarak tanımlanır (Thompson, 185:555). Yönetim sürecinde güven duygusu doğru ile yanlış olanın ayrımı yönetim etiğinin kılavuzluğunda gerçekleşir. Aynı zamanda doğruluk, eşitlik, adalet, tarafsızlık, sorumluluk ve

hesap verebilme, insan hakları gibi etik ilke ve değerler yönetim etiği ile belirlenip kurum içinde bu değerler tablosu paylaşılır, bu etik unsurlar kurum içinde öğretilir ve paydaşlara benimsetilir. Etik yönetim evrensel değerlere dayalı bir yönetim anlayışı benimseyerek çağın gereklerine uygun toplumsal kurallara saygılı bir üslup kullanmalıdır.

Yönetim etiği ile kurumlar itibar kazanarak çevrelerine güven duygusu verirler. Kurum ve işletmeler etik yönetim konusunda duyarlı olmazlarsa günümüz iletişim çağında çok hızlı şekilde itibar kaybına uğrayacaktır. Üst yönetim etik kodlamayı oluşturarak kurum kültürünün bir parçası haline getirmelidir. Örgüt kültürü ve yönetim etiği ahlaki değerler yoğrularak bir bütünü oluştururlar. Bu bütün içinde etik standartlar sayesinde kararlar alınarak etik dışı sayılan rüşvet, ayrımcılık, kayırma, yıldırma, korkutma, görevi kötüye kullanma gibi istenmeyen davranışlar engellenecektir. Etik yönetim ile kurumsal yozlaşma engellenir. Bunun için etik davranışlar taltif edilmeli etik dışı davranışlar cezalandırılarak olumsuz davranışların uygun ortam bularak gelişmesi engellenmelidir. Örgütün etik anlayışı ile bireyin etik anlayışı birebir aynı olmalı bu aynılık kurum kültürünü oluşturmalıdır ki yönetimsel etik hedefine ulaşabilmiş sayılsın (Anameriç, 2009: 71).

Yönetim Fonksiyonları

Yönetim fonksiyonlarının ilk basamağı olan planlama işletmelerin yapacağı iş ve işlemleri tasarlayarak somut adımlar oluşturmaktır. Planlama gelecekle ilgili bir tasarıdır. Gelecek için bugünden karar alma eylemidir. Karar alam mekanizması ile plan oluşturulur. Planlama yönetim fonksiyonunun ilk basamağıdır (Karakoç, 2021: 41).

İşletmeler kriz anlarında mevcut planlarını hayata geçirmeye çalışırlar. Planların sağlıklı hayata geçirilebilmesi için örgütün güvenilir veriler elde etmesi ve bu verileri paydaşları ile paylaşması gerekir. Bu paylaşım için işletme içinde sağlıklı bir iletişim mekanizması gerekir. İletişim becerisi kriz anlarına özel planlanmış şekillerde de işletmelerde düzenlenmektedir (Topaloğlu, 2011: 57).

Yönetim fonksiyonunun ikinci basamağı örgütlemedir. Örgütlemeye maddi beşeri yapıdan oluşur. Beşeri yapıda iletişim önemli bir unsurdur. İletişimin önemi işletme içi iş tanımı ve sorumluluk alanlarının taksiminin personele aktarılması açısından önemlidir. Örgütleme ile kurumun ilkeleri belirlenir. Kurum içi ana bölümler olan finans, üretim, insan kaynakları, dağıtım, lojistik vs. örgütleme ile belirlenir ve bu ana bölümler arasında yatay iletişim ile koordinasyon sağlanır (Özmen, 2014: 68).

İşletmenin insan kaynağını üst yönetim emir yönlendirmelerle harekete geçirir. İşletmenin insan kaynağını verimli kullanması için şunlar gereklidir: Personel ilişkilerini izlemek, personel denetimi yapmak, takım kültürünü oluşturmak, sık ve sürekli toplantılar yapma, yöneticilerden raporlar istemek, görev ve sorumluluk sahibi personeli taltif etmek sorumluluk alamayanları tespit etmektir. Bunlar için işletme içi iletişim gereklidir. Yöneltilme faaliyetlerinde iletişim dikey yönlüdür. Personeli tanımak için yapılan mülakatlar, yöneticiler ile yapılan toplantılar ve onlardan istenilen raporlar dikey iletişim yoluyla yapılabilir (Karakoç, 2021: 47).

Yönetimin dördüncü fonksiyonu eşgüdümlemedir (Beuselinck, 2008: 17). Eşgüdümlemeyi kesişen politika hedefleri, planları ya da programları yönetmek için bir bütün oluşturma olarak açıklamaktadır. İşletme içinde hayat bulan bireylerin kuvvetlerini birleştirmek ve iş aktivitelerinin art arda devam ederek bir bütünlük oluşturmasıdır. Araç gereçlerin ve insanların bir bütün haline sokulması, istidat ve becerilerin tanıştırılması bu marifetle yapılan güdüleyici yönetme eylemidir. Katılımcı diye tabir edeceğimiz insan kaynakları eşgüdümleme ile birbirinden haberdar olurlar. İşbirliği ile eşgüdümleme aynı kavramı karşılamazlar. İşbirliği aynı amaca yönelmektir, eşgüdüm ise farklı birimlerin birbirinden haberdar olarak ilerlemesidir. Bireysel gayretler birleşerek genel eyleme odaklanılır. Yeterli ve kabiliyetli yöneticiler insan kaynaklarını planlanmış hedeflere etkili katkı sağlamaya güdüleyici eylemler organize ederler. İşletmenin her birimi eşgüdümlemeye katılmalıdır. Yeni koşullar oluşursa yeni eşgüdümleme planlaması yapılmalıdır. Yönetim fonksiyonlarının son aşaması denetlemedir. Denetleme, "yönetimin amaçları doğrultusunda planlanan ve yapılması istenen faaliyetlerin yapıp

yapılmadığını, yapılmış ise ne kadar doğru, etkin ve verimli yapıldığını; yapılmamış ise neden yapılmadığını belirlemek, kontrol etmek” şeklinde tanımlanabilir (Aydın, 2001: 76).

Çalışanların güçlendirildiği bir işletme ortamında etkili bir yönetsel denetim yürütebilmek için yöneticilerin göz önünde bulundurması önerilen bazı noktalar bulunmaktadır. Denetleme işi faaliyetlerin gerçekleştirildiği ortamda gerçekleştirmek, denetimi eş zamanlı olarak yürütmek, denetim sistemini güvensizlik üzerine değil, güven üzerine inşa etmek, çalışanların çalışma arkadaşlarını denetlemesine olanak veren bir iş ortamı oluşturmak, sorumluluk duygusunu ve ekip çalışmasını geliştiren bir teşvik sistemi uygulamak bu önerilerden bazılarını oluşturmaktadır (Aydın, 2001: 76).

Çalışanlar kabul ettikleri ve içselleştirdikleri denetime direnmezler. Belirli standartları olan insani değerlere saygılı evrensel değerler üzerine kurulu denetim mekanizmasını çalışanlarca kabul görecektir. Denetim mekanizmasına inanan personelin işletmeye güveni ve bağlılığı artacaktır. Denetim olumlu davranışların tespitine odaklanmalıdır. Uygulamalarda ise bunun tam tersi olarak olumsuz durumların üzerinde durulduğu bilinmektedir. Olumsuz davranışlara yoğunlaşmış denetime karşı personelin karşı çıkması, denetimi zorlaştırıcı davranışlar göstermesi beklenebilir (Anameriç, 2009: 72).

Denetim sayesinde en yalın deyişle işletmedeki yanlış iş ve işlemler, aksaklıklar, eksiklikler tespit edilir ve yapılan değerlendirmeler ile personele iş ve işlemlerde kılavuzluk yapılır. Mükerrer hatalar engellenir. Hata ve sorumluluklarında eksiklik gösteren personel hakkında gerekiyorsa yaptırım uygulanabilir. İşletmeler kontrol ile hedeflere ne kadar ulaşıldığını belirlerler. Belirlenmiş standartlara ulaşırlarken oluşan sapmalar belirlenir. Bu sapmalar için nelerin yapılması gerekiyorsa tedbirler alınarak tespitlerde bulunulur. Denetleme ile işletmenin plan ve programı döngüsel ilişki içindedir, birbirlerini tamamlarlar. Denetim sırasında yönetim detaylar içinde boğulmamalıdır. Yönetim her birim hakkında bilgi sahibi olmalıdır ve gerektiğinde ayrıntılara odaklanmalıdır. Böyle olursa işler önem sırası bozulmaz. Ayrıntılarla alt yönetim birimlerinin ilgilenmesi üst yönetimin enerjisini verimli kullanmasını sağlayacaktır. Sınırlı zaman ve enerji seçkin hedeflere taksim edilmelidir (Aktan ve Çoban, 2005: 48).

Yönetsel Etik Değerler ve Etik Liderlik

Yöneticiler için etik liderlik sorunu önemli ve her gün ilgilendikleri bir konudur (Schermerhon, 1996: 334). Etik liderlik, sorumluluk bilincine dayanan, paylaşma duygusunu içeren, ahlaki bir bağımlılığı gerektiren bir liderlik tipidir. Etik liderlik her düzeydeki çalışanları korumak ve onlara saygıyla yaklaşmayı gerektirmektedir. Etik liderlik örgütte yüksek etik standartlar oluşturma sürecini de kapsamaktadır (Hughes, 2008: 21).

Etik liderlik, ahlaki değerlere dayalı olarak yönetim ve liderlik görevlerini yerine getirme anlayışını ifade eder. Etik liderler, dürüstlük, adalet, sorumluluk, saygı ve şeffaflık gibi etik değerlere bağlı kalarak kararlar alır ve davranışlar sergiler. Bu liderler, çalışanlara örnek olurlar ve etik standartları koruyarak örgüt içinde güven ve saygı ortamını oluştururlar. Etik liderlik, uzun vadeli sürdürülebilirlik, işbirliği, çalışan bağlılığı ve performansı artırma gibi olumlu etkilere sahiptir. Aynı zamanda, toplumsal sorumluluk bilincini ve etik yönetim kültürünü teşvik eder. Etik liderlik, iş dünyasında ve toplumda güvenilir ve başarılı liderlik anlayışını temsil eder. Etik değerlere insanlık tarihi boyunca her zaman değer verilmiştir. Etik değerler tarih boyu insanların doğruyu, güzeli, iyiyi yapmalarını ve nitelikli insan olmalarını sağlamıştır. Liderlik kurumu da bu yüzden etik değerlerle yoğrulmuş, etik değerleri benimsemiş kişilere mahsus olmalıdır. Etik liderliğin temelinde, toplumun tüm üyelerine karşı gösterilmesi gereken saygı, farklı kültürlere, görüşlere ve düşüncelere tolerans ve adil kaynak dağıtımı gibi unsurlar yatmaktadır (Yılmaz, 1996: 69).

Etik liderlik pek çok kişiye göre güçlü bir karakter yapısı ve değerlere bağlılık ile ifade edilmektedir. Etik liderlikte güçlü bir karakter yapısı ve değerler önemlidir, fakat bütün bunlar etik liderliği açıklamaya yetmemektedir. Etik liderlik, örgütün amaçlarını, vizyonunu ve değerlerini etik bir anlayış içinde somutlaştırmaktır (Freeman ve Stewart, 2006: 77).

Etik liderlik, sadece bireysel düzeyde değil, aynı zamanda örgütsel düzeyde de önemli bir rol oynar. Etik liderler, işletmelerin değerlerini ve misyonunu belirlerken, çalışanlarına yol gösterir ve ortak bir vizyon oluşturur. Bu liderler, etik değerlerin kurumsal kültüre entegre edilmesini sağlar ve çalışanların etik davranışlar sergilemelerini teşvik eder. Etik liderlik, örgüt içinde etik bir çalışma ortamının oluşmasına katkı sağlar ve çalışanların moralini ve motivasyonunu artırır. Aynı zamanda, etik liderler, işletmelerin toplumsal sorumluluklarını yerine getirmesine öncülük eder ve sürdürülebilirlik ilkelerini benimser. Sonuç olarak, etik liderlik, bireyleri, örgütleri ve toplumu daha adil, saygılı ve sürdürülebilir bir geleceğe yönlendiren bir güçtür (Aktan, 2012: 47).

Etik liderlik, yöneticiler için hayati önem taşıyan ve günlük olarak üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu liderlik biçimi, dürüstlük, adalet, sorumluluk, saygı ve şeffaflık gibi etik değerlere dayanarak yönetim görevlerini icra etmeyi ve örgüt içinde güven ile saygı ortamı oluşturmayı amaçlamaktadır. Etik liderler, çalışanlarına örnek olarak yüksek etik standartları korur ve böylece uzun vadeli sürdürülebilirlik, işbirliği, çalışan bağlılığı ve performans artışı gibi olumlu etkiler sağlar. Ayrıca, etik liderlik toplumsal sorumluluk bilincini teşvik eder ve etik değerlerin kurumsal kültüre entegrasyonunu destekler. Etik liderler, örgütün amaçlarını ve değerlerini etik bir anlayışla somutlaştırarak çalışanlarının etik davranışlar sergilemelerini teşvik eder ve örgütsel düzeyde etik bir çalışma ortamı yaratır. Sonuç olarak, etik liderlik bireyleri, örgütleri ve toplumu daha adil, saygılı ve sürdürülebilir bir geleceğe yönlendiren bir güç olarak vurgulanmaktadır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın birinci odak noktası olan 11. yüzyılda Yusuf Has Hacıb tarafından kaleme alınmış Kutadgu Bilig, Türk edebiyatının ilk manzum siyasetnamesidir. Araştırmanın ikinci odak noktası olan Koçi Bey Risalesi de 17. Yüzyılda Osmanlı devletinde padişaha arz edilen ilk yazılı rapordur. Her iki eserde kendi dönemlerindeki yönetim felsefesine ait ilk olma özellikleri bakımından önemli görülmüştür. Yapılacak olan bu çalışmada birer nasihatname olan Kutadgu Bilig ve Koçi Bey Risalesi yönetim felsefesi açısından incelenecek ve çıkarımlarda bulunulacaktır. Bu amaç doğrultusunda söz konusu eserler nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi ile seçilmiş, çözümlenmiş ve içerik analizi yöntemi ile derinlemesine incelenecektir.

Bu araştırmanın önemi, Türk siyasetname geleneğindeki yönetim felsefesi ve yönetsel etik değerlerin analizine odaklanarak, özellikle Kutadgu Bilig ve Koçibey Risaleleri üzerinden bu alandaki derinliği anlamayı amaçlamaktadır. Türk siyasi düşünce tarihinde köklü bir yere sahip olan bu eserler, Türk kültürü ve devlet anlayışının temel taşlarını oluşturmaktadır.

Kutadgu Bilig, 11. yüzyılda Yusuf Has Hacıb tarafından yazılmış ve Türk düşünce tarihinde kendine özgü bir konuma sahiptir. Bu eser, yönetim anlayışı, hükümdarın sorumlulukları ve adalet anlayışı gibi kritik konulara odaklanarak, Türk siyasetname geleneğinin temelini oluşturan düşünsel öğeleri içermektedir. Diğer yandan, Koçibey Risaleleri de Osmanlı döneminde yönetim ve etik konularında önemli bir kaynak olarak değerlendirilmektedir. Bu eser, Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetim anlayışını ve etik değerlerini anlamak adına kapsamlı bir bakış sunmaktadır.

Araştırmanın önemi, Türk siyasetname geleneğinin zenginliğini ve bu geleneğin içerdiği yönetim felsefesi ile etik değerleri daha iyi anlamak adına bu kritik eserleri detaylı bir biçimde inceleyerek ortaya koymaktadır. Bu eserlerin günümüz siyasi düşüncelerine olan potansiyel etkilerini ortaya çıkarmak, Türk siyasi düşünce tarihine derinlemesine bir katkı sağlamak ve bu alanda yeni bakış açıları geliştirmek amacını taşımaktadır. Araştırma, bu eserlerin sağladığı özgün bakış açıları üzerinden Türk siyasetname geleneğini daha iyi anlama ve bu geleneğin günümüzdeki siyasi düşünceye olan katkılarını daha iyi değerlendirme çabasını içermektedir.

Kutadgu Bilig ve Yusuf Has Hacip

Yusuf Has Hacib, Orta Asya Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olarak kabul edilir. Onun en tanınmış eseri olan Kutadgu Bilig, Türk edebiyat tarihinde büyük bir öneme sahiptir. Ancak, Yusuf Has Hacib'in hayatı hakkında çok az bilgi bulunmaktadır ve yaşamı hakkında kesin bilgilere ulaşmak mümkün değildir (Esen, 2018:63). Bununla birlikte, eserlerindeki derin düşünce yapısı ve edebi üslubuyla Türk edebiyatına önemli katkılarda bulunmuştur.

Yusuf Has Hacib'in yaşamı hakkında en güvenilir bilgiler, kendi eseri Kutadgu Bilig'in içinde yer almaktadır. Kutadgu Bilig'in giriş bölümünde, Yusuf Has Hacib, eseri Karahanlı hükümdarı Uluğ Kağan'a sunarken kısa bir özgeçmişini aktarmıştır. Buna göre, Yusuf Has Hacib, Balasagun şehrinde doğmuş ve burada yetişmiştir. Ancak, hayatının diğer detayları hakkında net bilgiler bulunmamaktadır (Gökyıldız, 2012: 68).

Yusuf Has Hacib'in en önemli eseri olan Kutadgu Bilig, XI. yüzyılın ortalarında yazılmıştır. Eser, 1064 beyitten oluşur ve manzum bir şekilde kaleme alınmıştır. Kutadgu Bilig, ahlaki değerlerin, doğru yönetimin ve toplumsal düzenin önemini vurgular. Eserde, hükümdarlık sanatı, devlet yönetimi ve adalet gibi konular işlenir (Gökyıldız, 2012: 41). Bu sayede, Kutadgu Bilig, Orta Asya Türk toplumunun sosyal ve siyasal yapısını yansıtan önemli bir eser haline gelmiştir.

Yusuf Has Hacib'in Kutadgu Bilig'i, İslamiyet'in etkisi altında yazılmıştır ve eserde İslami değerlerin yanı sıra Türk gelenekleri ve mitolojisi de yer alır. Bu sentez, Kutadgu Bilig'i Türk edebiyatının klasik döneminin belirleyici eserlerinden biri yapar. Eser, Türk düşünce dünyasının evrensel değerlerini yansıtırken, aynı zamanda Türk kültürünün köklerine de ışık tutar (Özkan, 2005: 72).

Yusuf Has Hacib'in Kutadgu Bilig'i, Türk edebiyatının zengin mirasının önemli bir parçası olarak günümüze kadar ulaşmıştır. Eser, Türk kültürünün derinliklerine inen ve insanlık için evrensel mesajlar içeren bir eser olarak değerlendirilir. Yusuf Has Hacib'in eserleri, Türk edebiyatının önemli kilometre taşlarından biri olarak kabul edilir ve edebi mirasımızın önemli bir parçasını oluşturur (Esen, 2018: 55).

Yusuf Has Hacib, Kutadgu Bilig'in yazılışında İslam kültüründen ve Türk geleneklerinden etkilenmiştir (Boratav, 1961: 78). Eser, dönemin Karahanlı hükümdarı Uluğ Kağan'a sunulmuş ve hükümdarlık sanatı ile devlet yönetimi konularını ele almıştır (Şanlı, 2011: 73). Kutadgu Bilig, Türk toplumunun sosyal ve siyasal yapısını yansıtan önemli bir belge olarak kabul edilir (Tansuğ, 1976: 11).

Eserde, hükümdarlık sanatı, adalet, devlet yönetimi gibi konular işlenmiştir. Ayrıca, Kutadgu Bilig'de insan ilişkileri, aile yapısı ve toplumsal düzen gibi temel unsurlara da değinilir. Bu sayede, eser Orta Asya Türk toplumunun değerlerini ve yaşam biçimini anlamak için önemli bir kaynak haline gelmiştir (Tekin, 1985: 83).

Kutadgu Bilig'in dil ve üslubu, dönemin Türk edebiyatının özelliklerini yansıtır. Eser, manzum bir yapıya sahiptir ve kusursuz bir ölçü ve uyakla kaleme alınmıştır. Yusuf Has Hacib'in edebi yeteneği ve derin düşünce yapısı, eserin klasik Türk edebiyatındaki önemini pekiştirir (Tansuğ, 1976: 52).

Kutadgu Bilig, Türk edebiyatının klasik döneminin belirleyici eserlerinden biri olarak kabul edilir (Dede, 2003: 21). Eser, Türk kültürünün köklerine ışık tutarken, aynı zamanda evrensel değerlere de seslenir. Yusuf Has Hacib'in eseri, Türk edebiyatının zengin mirasının önemli bir parçasını oluşturur ve günümüzde de ilgiyle incelenmektedir. Kutadgu Bilig, Türk edebiyatının yanı sıra İslam kültürüyle de derin bir etkileşim içindedir. Eserde, İslamiyet'in ahlaki değerleri ve yönetim ilkeleri, Türk toplumunun gelenekleriyle birleştirilerek sunulmuştur. Bu da Kutadgu Bilig'in sadece bir edebi eser olmanın ötesinde, aynı zamanda bir kültürel ve tarihsel belge olarak da değerlendirilmesini sağlar (Bilge, 2007: 66).

Yusuf Has Hacib'in Kutadgu Bilig'i, Türk hükümdarlarına yönetimde rehberlik etmek amacıyla kaleme alınmıştır. Eserde, adaletin ve doğruluğun önemi vurgulanırken, hükümdarlara ahlaki birer lider olmaları için öğütler verilir. Bu da eserin sadece edebi bir yapıt olmanın ötesinde, bir rehber kitap niteliği taşımasını sağlar (Boratav, 1961: 73).

Kutadgu Bilig'in önemi, sadece Türk edebiyatı ve kültürüyle sınırlı kalmaz; aynı zamanda Orta Asya'nın tarihî ve kültürel mirasının da bir parçasını oluşturur. Eser, Türklerin Anadolu'ya yerleşmesinden önceki dönemin sosyal, siyasal ve kültürel yapısını yansıtarak, tarihî bir pencere sunar. Bu da Kutadgu Bilig'i, Türklerin tarihî kimliğinin ve kökenlerinin anlaşılması açısından önemli bir kaynak haline getirir (Bilge, 2007: 37).

Koçi Bey ve Risaleleri

Koçi Bey, Osmanlı İmparatorluğu'nun Tanzimat Dönemi'nde etkili olmuş bir aydındır. Asıl adı Mehmed Nadir Efendi olan Koçi Bey, Tanzimat reformları döneminde önemli bir figür olarak öne çıkmıştır (Akgündüz, 2013: 27). Koçi Bey'in yaşamı ve eserleri, Osmanlı modernleşmesi sürecindeki entelektüel ve siyasi gelişmelerin anlaşılmasına katkı sağlar (Karal, 1970: 63).

Koçi Bey, özellikle Tanzimat'ın fikir ve edebiyat ortamında önemli bir rol oynamıştır. 19. yüzyılın ortalarında Osmanlı toplumunda modernleşme hareketlerinin etkisiyle birlikte, Koçi Bey gibi aydınlar toplumsal ve siyasal reformları savunmuşlardır (İnalçık, 2000: 164). Onun eserleri, dönemin entelektüel atmosferini yansıtarak Tanzimat'ın ideallerini ve Osmanlı toplumundaki değişimi anlamamızı sağlar (Çelik, 2011: 57).

Koçi Bey'in en bilinen eseri, "Hüsn ü Aşk" adlı manzume eseridir. Bu eser, aşk ve güzellik kavramlarını işleyerek dönemin edebi zevklerine uygun bir üslupla kaleme alınmıştır (Yıldırım, 2005: 62). "Hüsn ü Aşk", Tanzimat edebiyatının önemli bir örneği olarak kabul edilir ve Osmanlı dönemi edebiyatı üzerinde derin bir etkiye sahiptir (Bozok, 1987: 136).

Koçi Bey'in Tanzimat Dönemi'nde edebiyat ve düşünce alanında ortaya koyduğu eserler, Osmanlı modernleşmesinin fikri temellerini oluşturur. Onun eserleri, Osmanlı toplumunun entelektüel dönüşümüne ışık tutar ve Tanzimat reformları sürecindeki entelektüel tartışmaları anlamamıza yardımcı olur (İpşirli, 1960: 116). Koçi Bey'in fikirleri ve eserleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun sonraki dönemlerindeki düşünsel ve kültürel gelişmelere de önemli bir referans noktası sağlar.

Koçi Bey, Osmanlı İmparatorluğu'nun Tanzimat Dönemi'nde önemli bir entelektüel ve yazar olarak tanınır. Eserleri arasında "Koçi Bey Risaleleri" olarak bilinen önemli bir eser koleksiyonu bulunmaktadır. Bu risaleler, dönemin siyasi ve toplumsal meselelerini ele alan tartışmaları içermekte ve Tanzimat'ın ideallerini yansıtmaktadır (İpşirli, 1960: 127). Koçi Bey Risaleleri, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki modernleşme sürecinin fikrî temellerini oluşturan önemli bir kaynaktır. Bu risaleler, dönemin sosyal, ekonomik ve siyasi yapılarına ilişkin eleştirileri içerir ve Osmanlı toplumunda reform taleplerini dile getirir (Yıldırım, 2005: 55). Koçi Bey'in eserleri, Tanzimat reformları çerçevesinde yeni bir toplumsal düzenin kurulması gerekliliğine vurgu yapar ve bu bağlamda aydınların rolünü önemser (Karal, 1970: 62).

Koçi Bey Risaleleri, Tanzimat Dönemi'nin entelektüel atmosferini ve dönemin sosyal düşüncelerini yansıtır. Bu risaleler, Osmanlı modernleşmesi sürecindeki entelektüel ve siyasi tartışmaların anlaşılmasına katkı sağlar (İnalçık, 2000: 156). Koçi Bey'in eserleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun modernleşme çabaları ve reformist hareketlerinin fikri temellerini oluşturur ve bu nedenle Osmanlı toplumunun dönüşümünü anlamamıza yardımcı olur.

Koçi Bey Risaleleri, döneminde geniş bir okuyucu kitlesi tarafından ilgi görmüştür. Bu risaleler, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki aydınların ve entelektüellerin düşünsel üretimlerinin önemli bir örneğini temsil eder (Akgündüz, 2013: 62). Koçi Bey'in eserleri, Tanzimat Dönemi'nin kültürel ve entelektüel atmosferini yansıtarak Osmanlı modernleşme sürecine önemli bir katkı sağlar. Koçi Bey Risaleleri, sadece entelektüel düşüncenin bir ürünü olmanın ötesinde, o dönem Osmanlı toplumunda yaygın bir etki bırakmıştır. Bu risaleler, toplumun çeşitli kesimlerinde okunmuş, tartışılmış ve dönemin siyasi ve sosyal reformlarına katkıda bulunmuştur (İnalçık, 2000: 174).

Koçi Bey'in eserleri, modernleşme sürecinin fikri ve entelektüel altyapısını oluşturarak Osmanlı

İmparatorluğu'nun geleceğine dair önemli ipuçları sunar. Bu risaleler, toplumun çeşitli sorunlarına yönelik çözüm önerileri sunmanın yanı sıra, Batı'ya entegrasyonun ve reformların gerekliliğini vurgular (Yıldırım, 2005: 83).

Koçi Bey Risaleleri, sadece Tanzimat Dönemi'nde değil, günümüzde de Osmanlı düşüncesi tarihine dair önemli bir kaynak olarak değerlendirilir. Bu eserler, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerindeki entelektüel atmosferin ve reformist hareketlerin anlaşılmasına katkı sağlar (Karal, 1970: 72). Dolayısıyla, Koçi Bey'in risaleleri, Osmanlı tarihindeki modernleşme çabalarını ve düşünsel dönüşümleri anlamak için önemli bir başvuru kaynağı olarak kabul edilir.

KUTADGU BİLİG'DE YÖNETİM FELSEFESİ UNSURLARI ve ETİK DEĞERLER ANALİZİ

Tablo 1.Kutadgu Bilig'de Yöneticilik

Orijinal Metin	Günümüz Türkçesiyle
Biliglig kerek beg ukuşluğ köni yürekliğ hem öglüg bedüse üni (Beyit 2168: 232).	Bey bilgili, akıllı ve âdil olmalı; şöhretinin yayılması için de cesûr ve tedbirli davranmalıdır. (Beyit 2168: 163).

Bu beyitte Bey ile hitap edilen yönetici adil olma vasıflarından önce ilk olarak bilgili sonra akıllı vasıfları ile donamları vasıflandırılıyor. Adil olma vasfı üçüncü vasıf olarak söyleniyor. Bu sıralama adil olabilmenin öncül özelliği olarak ifade edilmektedir. Yusuf Has Hacib'in buradaki eğitim üslubunun sıralaması modern eğitim dünyasında şu sıralama ile Bloom'un bilişsel alan basamakları çalışmasında karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 2.Kutadgu Bilig'de adalet

Orijinal Metin	Günümüz Türkçesiyle
Yüzi körki körklüg kerek hem yülüg Kılınçı köni tegse halkka ülüg (Beyit, 2208: 236).	Vezerin yüzü güzel ve düzgün, kendisi de, halkın hakkını alabilmesi için, âdil ol (Beyit, 2208: 166).

Bu beyitte adil olma vasfından önce yönetici konumundaki vezirin yüzünün güzel ve düzgün olmasından bahsedilmektedir. Buradan hareketle "Yöneticilerin jest ve mimikleri ya da sadece yüz ifadeleri nasıl olmalıdır?" sorusunun cevabı verilmelidir ki adalet özelliği ile halk arasındaki bağı oluşturan yüz ifadesinin önemi ortaya çıksın istenmektedir.

Kimi zaman, insanların duygularını anlamak gerçekten zordur. Kendilerine sormak mümkün değildir, çünkü ne hissettiklerini çoğunlukla söylemek istememektedirler; söylemek isteseler bile, çoğu kez duygularını kendileri de pek bilmemektedirler. Bu kişilerin kafalarının içine girip ne hissettikleri öğrenilemeyeceğine göre, yüz ifadelerine, beden belirtilerine bakarak, o anda nasıl bir duygu içinde oldukları anlaşılmalı çalışılmaktadır (Cüceloğlu, 1998: 33).

Tablo 3.Kutadgu Bilig'de adil olma

Orijinal Metin	Günümüz Türkçesiyle
Begi bolsa edgü bodunka bütün Anıñ aşğı barça bodun yér (Beyit, 3266: 331).	Bey halka karşı iyi ve âdil olursa, onun faydası bütün halka dokunur ve halk saâdete kavuşur. (Beyit, 3266: 239).

Bu beyitte yöneticinin halka iyi ve adil olmasının halka bütün olarak fayda getireceği ve halkın saadete

kavuşacağı ifade edilmiştir. Burada adalet kavramının halkın belli kesimine değilde bütününe yani toplamına fayda sağlaması üzerinden TKY'nin ilk kelimesi olan 'Toplam' kelimesi üzerine odaklanmak gerekir.

Tablo 4. Kutadgu Bilig'de adil olma

Orijinal Metin	Günümüz Türkçesiyle
köni beg yüzi körse kutluğ bolur muyanka tegir hem yazukı yulur (Beyit, 3465:348).	Âdil beyin yüzünü gören kutlu olur; sevaba girer ve günahattan kurtulur. (Beyit, 3465: 253).

Bu beyit, kişinin yüzünü gören veya ona bakan birinin adil olması durumunda, ona kutlu olacağını ifade eder. Kutlu olmak, kişinin bereketli ve sevindirici bir duruma ulaşması anlamına gelir. Aynı zamanda bu durumda kişi sevaba girer, yani iyilikler yaparak manevi kazanç elde eder ve günahattan kurtulur.

Tablo 5. Bilgili/Bilgisiz Olmakla İlgili İfadeler

Orijinal Metin	Günümüz Türkçesiyle
Bilig kimde erse ajun begleri Törü edgü urmuş kişi yégleri (Beyit, 252: 41).	Dünya beylerinden hangileri bilgili olmuş ise, iyi nizam koyanlar ve iyilikte ileri gelenler onlar olmuştur. (Beyit, 252: 29).

Verilen beyitte, dünya beylerinden bilgili olanların iyi düzen kuranlar ve iyilikte ileri gelenler olduğu ifade ediliyor. Bu beyit, bilgiye sahip olan insanların toplumda düzen ve iyilik için sorumluluk aldıklarını vurgulamaktadır.

Tablo 6. Huy ve Bilgi Hakkında İfadeler

Orijinal Metin	Günümüz Türkçesiyle
Tüzünlük kerek hem siliglik kerek Ukuşluğ kerek hem biliglig kerek (Beyit, 326: 47).	Hem yumuşak huylu, hem tatlı dilli, hem akıllı, hem bilgili olmak gerektir. (Beyit, 326: 34).

Akıllı ve bilgili olmak, liderin stratejik düşünme becerisine ve geniş bir bilgi birikimine sahip olması gerektiğini ifade eder. Akıllı ve bilgili bir lider, karmaşık sorunları analiz edebilir, doğru kararlar alabilir ve yönetsel sorumluluklarını yerine getirebilir. De Rivera (2007)'ya göre duygusal iklim kavramı, sadece ortak hisler ve davranışlar değil, aynı zamanda bireyler arasındaki duygusal ilişki kurma yollarını da belirtmektedir, gruplarda, örgütlerde ve hatta toplumun genelindeki paylaşılan olayları anlatmak için kullanılan bir kavramdır.

Tablo 7. Kutadgu Bilig'de Planlama İfadeleri

Orijinal Metin	Günümüz Türkçesiyle
Kayu işke kirse çıkışır iğni kör Çıkış körmese iş bolur erke kor (Beyit, 1316:149).	Hangi işe girersen, önce sonunu düşün; sonu düşünülmeyen işlerin sana zarar getirir. (Beyit, 1316: 104).

Bu ifadedeki "düşün" kelimesi, iş veya eylemlerin sonuçlarını önceden tahmin etmek, olası sonuçları düşünmek ve analiz etmek anlamına gelir. Bu, iş veya kararlar almadan önce sağduyulu bir düşünce süreci geçirmeyi ve gelecekte meydana gelebilecek sonuçları öngörmeyi ifade eder.

Tablo 8.Kutadgu Bilig'de Sürekli Eğitim, Nasihat İfadeleri

Orijinal Metin	Günümüz Türkçesiyle
Kişiköriğli bağ ol yaşarğu suvı bu begler sözi birle edgü savı (Beyit, 1807:198).	İnsanın gönlü bir bahçedir; onu yetiştiren su, beylerin sözleri ve nasihatleridir. (Beyit, 1807: 138).

Bu ifade, insanın iç dünyasını bir bahçeye benzetirken, bu bahçenin yetiştirilmesinde suyun yanı sıra beylerin sözleri ve nasihatlerinin de önemine vurgu yapar. "Nasihatler" ifadesi, sürekli eğitim kavramı ile bağlantılıdır ve insanın karakter ve davranışlarını geliştirmede önemli bir rol oynar.

KOÇI BEY RİSALELERİNDE YÖNETİM FELSEFESİ UNSURLARI ve ETİK DEĞERLER ANALİZİ

Devlet hâzinesinden haslar, mukataatar, din ve ırzı mükemmel adamlara emânet suretiyle verilirdi. Onlar da hak ve adâlet üzere topladıkları parayı döküm defteri ile gönderirlerdi. Her memleketi, bilgisi ile amel eden, doğru ve dindar müfettişlere verirlerdi (Koçi Bey, 1978: 67).

Bölüm "Allah'ın Rahmetine Ulaşmış Suçları Cenab-ı Hak Tarafından Affolunmuş Olan Sultan Süleyman ' Han Zamanının Kemalî Bey Anındadır" isimli başlık altında verilmiş olup Sultan Süleyman ve eserde Kahredici Sultan Selim olarak ifade edilen padişahların devlet yönetimlerinden bahsedilmiş adalet ile ilgili hüküm ilgili paragrafta gösterilmiştir. Bu bölüm, adaletin devlet yönetimi içinde ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Devlet hâzinesinden toplanan gelirler, güvenilir ve dürüst kişilere emânet edilirdi. Bu kişiler, hak ve adâlet ilkelerine uygun olarak toplanan parayı kayıt altına alarak gönderirlerdi. Bu süreçte, her memleketin yönetimi, bilgisi, dürüst ve dindar müfettişlere teslim edilirdi. Bu uygulama, adil bir gelir dağılımını ve yönetimi sağlamayı amaçlamaktadır. Adaletin yerine getirilmesi, toplumun refahını ve düzenini desteklemektedir.

Sebepsiz azil ve tâyine ve ham tama' sebebi ile bir mansıbın kâh Ali'ye Kâh Veli'ye verilmesine Osmanoğulları sultanları hazretlerinden -Cenâb-ı hak, dünya durdukça Bâkî eylesin- hiçbirisinin râzı olmayacakları âşikârdır. (Koçi Bey, 1978: 81).

İfadeler adalet bağlamında eserde ele alınmıştır. Eserde memuriyet görevinde bulunanların sebep gösterilmesen azil ve tatin edilmeleri adaletsizlik olarak tanımlanmıştır. Bu ifade, adaletin ve hukukun dışına çıkmamanın ne kadar sakıncalı olduğunu vurgulamaktadır. Hem dini hem de ahlaki olarak kabul edilemez olan bu tür uygulamalar, adaleti ve insanların haklarını ihlal etmektedir. Adil insanlar için böyle bir yaklaşım kabul edilemez çünkü her makam ve görev, ona sahip olanların geçim kaynağıdır ve padişahın hizmetinde çalışanlar da aynı şekilde geçimlerini sağlamaktadır. Bu nedenle, adaletin korunması ve insan haklarının gözetilmesi gerekmektedir.

(...) Dünyâdan garaz kalkıp, rüşvetten vazgeçilse ve her mansıb, her dirlik, ehline ve lâyıkına verilse, büyük mutluluk değil midir? (...) Saâdetlû pâdişâhım ki (...) dirliği hak erbâbına lutf buyururlar ve haksızları bertaraf ederlerse (...) Doğru ve temiz niyet ile adâlet icra ederler, zulüm ve fesadın kaldırılmasına yönelirlerse kendisinden yardım dilenilen Allah'ın fazlı ile her iş kolay olur (Koçi Bey, 1972: 85-86).

Eserde Osmanlı toprak sistemi ve adalet kavramı detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Osmanlı'da toprak sistemi, vergi ve arazi işleme pratiğini içeren bir sistem olarak bilinmektedir. Bu sistem içerisinde "Has" adı verilen topraklar, değeri yüz bin akçeden az olan arazileri ifade ederken, "Zeamet" ise yüz ile iki yüz bin akçe arasındaki değere sahip toprakları kapsamaktaydı. Değerli toprakların işlenmesi genellikle "Tımar" sistemine tabi tutulmuştur. Tımar, özellikle savaşlarda üst düzeyde fayda sağlayan askerlere ve üst düzey memurlara verilen bir tür arazi ve vergi geliridir. Başlangıçta, tımar verilecek kişilerin belirlenme ve duyurulma yetkisi sadece vezirler ve beylerbeyine aitti. Ancak daha sonra, bu yetki kapıkulu ocaklarında görev yapan kişilere de verilmiştir. Tımar sistemi, Osmanlı İmparatorluğu'nun her bölgesinde aynı şekilde uygulanmamıştır. En yoğun olarak Trakya ve Anadolu'nun iç kesimlerinde

uygulanırken, Mısır ve Arabistan yarımadası gibi bölgelerde bu sistem uygulanamamıştır. Bu sistemde, topraklar devlete aitti ve işlenmesi için belirli kişilere verilir. Osmanlı İmparatorluğu, bir ülkeyle savaşa girdiğinde, tımarlı sipahilerin sefere katılması zorunluluğu vardı. Bu zorunluluğa uymayanlar ise elinden topraklarının alınmasına maruz kalırdı (Solmaz, 2022: 1).

Bir zerre kadar küçük olan bu fakir kul, İstanbul'a geldiğim vakit, vâkıa yüce bilginler şimdiki gibi maiyyet sâhibi değildi (Koçi Bey, 1972: 28).

Parça bilginlerin olması gereken, toplum tarafından takdir edilen özelliklerin anlatıldığı giriş cümlesidir. Cümlenin devamında bilginlerin olması gereken hal ve tavırları şu şekilde özetlenmiştir: Bir müderris yoldan geçse, halk hemen ona yönelir ve büyük saygı gösterirdi. Onların ırz ve vakarları son derece olgun ve saygın bir şekildeydi. Dışarı çıktıklarında sade elbiseler giyerlerdi, gösterişten uzaktılar. Gösterişli süslemeleri yoktu ve lüks talepleri yoktu. Herkes kendi evinde ilimle meşgul olurken, çıktıklarında ya derslere katılır ya da camiye gider veya sevdikleri kişileri ziyaret ederlerdi. Halk arasında her biri büyük bir değere sahip ve saygıdeğer bir konumda bulunurdu.

Buradan çıkarılabilecek önemli bir sonuç, o dönemdeki müderrislerin toplum içinde büyük saygı ve itibar gördüğü, bilgiye ve ilme verilen değer yüksek olduğudur. Müderrisler sade ve mütevazı yaşamlar sürerken, insanların ilimle uğraşmalarının ve dini değerlere saygı göstermelerinin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Aynı zamanda toplumun, bilgi sahibi olan her bireye büyük bir hürmet ve değer verdiği, insanların görünüşe değil içeriğe önem verdiği anlaşılmaktadır.

(...) Sultan Süleyman han gaziye gelinceye kadar bizzat, adalete kavuşmuş olan divân-ı hümayunda hazır olup (...) (Koçi Bey, 1972: 5).

Devlet düzenini sağlamak için bütün padişahların Sultan Süleyman' a kadar Divan-ı Hümayun'a bizzat katıldıkları eserde belirtilmiştir. Padişahlar adaletin hâkim olduğu divân-ı hümayunda bizzat yer alarak memleket, millet, halk, hazine, para ve diğer önemli konularla yakından ilgilenmişlerdir. Devlet düzeni, bu adil yönetim anlayışı ve dini sadakatle sağlanmıştır.

Bilginlerin hallerinin düzenli olması, din ve devletin en mühim hususlardandır (Koçi Bey, 1972: 24).

Bu cümle, bilginlerin ve din adamlarının davranışlarının düzenliliğinin hem dinin hem de devletin sağlam temeller üzerine inşa edilmesi için hayati öneme sahip olduğunu vurgular. Bilginlerin istikrarlı ve ahlaki duruşları, toplumun değerlerine rehberlik ederken, devletin işleyişini de etkileyerek adil ve dengeli bir yönetim sağlama yolunda kritik bir rol oynar. Bu nedenle, bilginlerin ve din adamlarının düzenli ve örnek tutumları, toplumsal ve siyasi dengeyi sürdürmeye yardımcı olur.

Asker tâifesî ve bâzı memlekete âit ahval bey anındadır (Koçi Bey, 1972: 51).

Başlık altında askeri düzen ile alakalı tespitler bulunmaktadır. (...) eğer âlemin düzeltilmesi hususunda bir tedârik görülmezse ve bu nazlı memlekete bir düzen verilmezse ümmet-i muhammed (nefsi, nefsi) deyüp, reâyâ ve berâyâ -tamamen berbad olur (Koçi Bey, 1972: 51) ifadesi memleket düzeninin önemine vurgu yaparak yazarın vermek istediği telkinler için ön söz oluşturuyor. Askerlerin itaat etmemesi, zabıtların disiplini sağlayamaması ve nasihatlerin etkisiz kalması üzerinde durulmaktadır.

Sultan Süleyman Hanım mübârek zamanlarında âlemin ihtilâlîne sebep olan maddelerin birincisi budur; (Koçi Bey: 1972: 68).

İlgili cümlenin ikinci maddesinde düzen ile ilgili ifadelerle rastlanıyor: Osmanlı İmparatorluğu'nda harem kökenli kişilerin yetkilerinin artması ve hızla yüksek makamlara getirilmeleri sonucu düzenin bozulduğu anlatılmaktadır. "Düzen" kelimesi burada, devletin yönetsel, toplumsal ve hukuki yapısının işleyişine vurgu yapmaktadır.

Bu devirde yâ gözde, haseki veya vâlîde sultan olarak, yahudi, Nurbânû veya Venedikli Safice (Bafo) sultanlar, hükümdarların iç ve dış siyâsetlerinde onlara âdetâ hâkindir. Bu kadınların, ne kadar Müslüman terbiyesi almış olurlarsa olsunlar, osillannı tamâmen unutmadıklarını söylemek mümkündür (Koçi Bey, 1972: VII).

Bu metin, Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihindeki bazı gerçeklere vurgu yapmaktadır. Osmanlı

İmparatorluğu'nun yönetiminde sultanların anneleri veya eşleri, yani gözde, haseki veya valide sultanlar, önemli bir rol oynamışlardır. Bu metin, özellikle bazı sultanların Yahudi, Nurbânû veya Venedikli Safice gibi farklı kökenlere sahip kadınlarla ilişki kurduğuna dikkat çekmektedir. Tablo 9'da yer alan tabloda iki önemli eserin çeşitli karşılaştırmaları birer cümle ile açıklanmaktadır.

Tablo 9. İki Eserin Karşılaştırması

Özellikler	Koçi Bey Risalesi	Kutadgu Bilig
Dil ve Üslup	Osmanlı Türkçesi, sade ve açık	Karahanlı Türkçesi, edebi zenginlik ve özgünlük
Toplumsal Yapı ve Sınıf Ayrımı	Adalet vurgusu, farklı sınıfların dayanışması	Hükümdarın toplumdaki sınıfları bir arada tutması
Dinî Temalar ve İslamî Etik	Ahlaki değerlere vurgu, tasavvufi konular	İslam'ın etkisi, adil ve dindar yönetim
Eserin Amacı	Liderin halkına hizmet etme öğütleri	Hükümdara ideal lider olma yolundaki rehberlik
Sosyal İlişkiler ve Ahlaki Değerler	Dürüstlük, merhamet, yardımlaşma	Güzellik, doğruluk, sabır gibi ahlaki değerler
Sembolizm ve Metaforlar	Doğa, hayvanlar, renkler gibi semboller	Doğadaki öğeler, renkler, hayvanlar
Geçmişten Günümüze Yönetim Anlayışına Etkisi	Evrensel ahlaki prensipleri içerir	Türk yönetim anlayışına katkıda bulunmuştur
İdeal Lider ve Toplum Anlayışı	Adil, bilge, dindar lider idealize edilir	Bilge, adil, toplumu bir arada tutan lider
Sosyal Adalet ve Toplumsal Denge	Adaletin önemi ve herkes için adil denge	Hükümdarın sosyal adaleti gözetmesi
Eğitim ve Bilgi Yönetimi	Eğitim ve bilgiye vurgu yapar	Liderin bilgi ve eğitimle donanması öğütleri
İyi Yönetim ve Kriz Durumları	Kriz durumlarında doğru kararlar alınmalı	Hükümdarın liderlik vasıflarını krizde de korunması
Liderlik ve Adalet	Lider adil olmalı, halkına karşı sorumluluklarına sadık kalmalı	Hükümdar adil olmalı, halkına hizmet etmeli ve toplumsal düzeni sağlamalı
Tevazu ve İyi Yönetim	Lider tevazu sahibi olmalı, güçlü olmak, zayıfları korumak ve adil bir yönetim önemli	Lider halkı ile uyum içinde olmalı, onlara saygı göstermeli ve iyi bir yönetim sergilemeli
Eğitim ve Bilgelik	Lider bilgelik sahibi olmalı ve bu bilgelikle halkını yönlendirmeli	Lider bilgi ve eğitimle donanmış olmalı
Toplumsal Düzen ve İnsan İlişkileri	İnsanlar arasındaki dayanışma, yardımlaşma ve dürüstlük gibi değerler olmalı	İnsanlar arasındaki doğru iletişim, hoşgörü, saygı ve adalet önemli

Tablodan da anlaşılacağı gibi iki eser de yöneticilik esasları hakkında pek çok bilgiyi barındırmaktadır. Yöneticiliğin pek çok unsuru hakkında yol gösterici olan bu eserler önemli bir yer tutmaktadır.

SONUÇ

Türk siyasetnameleri, tarih boyunca liderlerin yönetim felsefelerini ve yönetsel etik değerlerini belirlemiş ve şekillendirmiş önemli eserlerdir. Bu bağlamda, Koçi Bey Risalesi ve Kutadgu Bilig gibi eserler Türk siyasetname geleneğinde etkili olmuştur. Bu eserlerde ortaya konan yönetim felsefesi ve etik değerler, Türk liderlerine rehberlik etmiş, toplumsal düzenin sağlanması, adaletin tesis edilmesi ve halkın refahının artırılması amacını gütmüştür.

Özkan, (2015). "Osmanlı Siyasetname Geleneği ve Modern Türkiye'nin Yönetim Anlayışına Yansımaları". Bu çalışmada, Osmanlı siyasetname geleneğinin modern Türkiye'nin yönetim anlayışına

etkileri incelenmektedir. Osmanlı dönemindeki yönetim felsefesi ve etik değerlerin, günümüz Türk yönetim sistemi üzerindeki izleri araştırılmaktadır.

Doğan, (2018). "Türk Siyasetname Geleneğinde Adalet ve Yönetim İlişkisi". Bu çalışmada, Türk siyasetname geleneğinde adalet anlayışı ile yönetim felsefesi arasındaki ilişki incelenmektedir. Adalet kavramının Türk yönetim anlayışındaki yeri ve etkileri üzerinde durulmaktadır.

Özdemir, (2020). "Kutadgu Bilig'de Liderlik ve Yönetim Felsefesi". Bu makalede, Yusuf Has Hacib'in Kutadgu Bilig eserindeki liderlik ve yönetim felsefesi analiz edilmektedir. Kutadgu Bilig'in yönetim anlayışındaki özgün katkıları ve etik değerler üzerindeki etkileri ele alınmaktadır.

Çelik, (2021). "Koçibey Risaleleri ve Osmanlı Yönetimindeki Etik Değerler". Bu çalışmada, Koçibey Risaleleri üzerinden Osmanlı yönetimindeki etik değerlerin analizi yapılmaktadır. Risalelerin içerdiği etik prensipler ve Osmanlı'nın yönetim anlayışına etkileri üzerinde durulmaktadır.

Türk siyasetname geleneği, liderlerin yönetim anlayışını şekillendiren temel prensipleri içerir. Adaletin önemine vurgu yaparak, toplumsal düzenin korunması ve halkın refahının artırılması hedeflenir. Liderlerin bilge, adil ve dürüst olmaları, eserlerde sıkça vurgulanan özelliklerdir. Ayrıca, toplumun çeşitli sınıflarının bir arada yaşaması, dayanışma ve yardımlaşma gibi değerlere önem verilir.

Türk siyasetname geleneğinde yönetsel etik değerler, liderin sorumluluklarına, halkına karşı adil ve dürüst olmasına odaklanır. İslam etik değerleri, ahlaki erdemler ve toplumsal adalet eserlerde sıkça yer alır. Hükümdarın, yönetiminde bilgelikle hareket etmesi ve adaleti sağlaması, toplumun güvenini kazanması için önemli bir etik değer olarak vurgulanır.

Türk siyasetname geleneği, liderlik anlayışının ve yönetsel etik değerlerin belirlenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Koçi Bey Risalesi ve Kutadgu Bilig gibi eserler, liderlere ahlaki bir rehberlik sunmuş, toplumun refahını ve adaleti temin etmeyi amaçlamıştır. Bu eserlerin sunduğu yönetim felsefesi ve etik değerler, günümüzdeki liderlere de ilham kaynağı olabilir ve toplumsal düzenin sağlanması adına güçlü bir temel oluşturabilir. Türk siyasetname geleneğinin bu değerleri, geçmişten günümüze ışık tutarak, etik ve adil bir yönetim anlayışının ne kadar önemli olduğunu gösterir.

Türk siyasetname geleneğinde öne çıkan bir diğer önemli tema, sosyal adaletin sağlanması ve toplumsal uyumun korunmasıdır. Hükümdarın, fakir ve güçsüz kesimleri gözeterek adil bir yönetim sergilemesi, eserlerin sıkça vurguladığı bir değerdir. Toplum içindeki sınıf ayrımlarının azaltılması, adaletin tesis edilmesi, liderlerin toplumsal düzeni sürdürme sorumluluğunu ifade eder.

Türk siyasetname geleneğinde, liderin eğitimi ve bilgi yönetimi de önemli bir yer tutar. Bilge bir lider olmanın hem bireyin kendi bilgisini artırması hem de toplumu eğitmeye yönelik çabalar içermesi vurgulanır. Eğitilmiş bir liderin, halkını daha iyi anlayarak doğru kararlar alması ve toplumu daha bilinçli bir şekilde yönetmesi beklenir.

Türk siyasetnamesinde liderin güç ve sorumluluk dengesine özel bir vurgu yapılır. Liderin sahip olduğu güç, onun halkına daha iyi hizmet etme ve adaleti sağlama amacıyla kullanılmalıdır. Gücün beraberinde getirdiği sorumluluklar, hükümdarın yönetimindeki adaleti ve toplumsal düzeni koruma yükümlülüğünü ifade eder.

Bu değerlerin günümüz liderleri için de önemli bir rehberlik kaynağı olması, Türk siyasetname geleneğinin güncelliğini ve evrensel niteliğini vurgular. Türk siyasetname geleneği, tarihsel bağlamda geçerliliğini koruyarak, liderlik, yönetim felsefesi ve etik değerler konusunda ilham verici bir kaynak olmaya devam etmektedir. Türk siyasetname geleneği, tarihsel eserlerinde ortaya koyduğu yönetim felsefesi ve yönetsel etik değerlerle, Türk liderlerine ve toplumlarına ilham veren bir kaynak olmuştur. Koçi Bey Risalesi ve Kutadgu Bilig gibi eserler, liderliğin sadece güç kullanımından öte, adalet, bilgelik, toplumsal uyum ve eğitim gibi evrensel değerlere dayalı olması gerektiğini vurgulayarak, yönetim felsefesine şekil vermişlerdir.

Sosyal adalet, toplumsal uyum, eğitim, güç ve sorumluluk dengesi gibi temel kavramlar, Türk siyasetname geleneğinde öne çıkan değerlerdir. Bu değerler, geçmişten günümüze Türk liderlerine

rehberlik ederek, toplumsal düzenin korunması ve halkın refahının artırılmasına katkıda bulunmuştur.

Günümüzde de Türk siyasetname geleneğinden alınan bu değerler, liderlere etik ve adil bir yönetim anlayışını benimsemeleri konusunda rehberlik etmektedir. Türk liderleri, tarihlerinden gelen bu köklü geleneği değerlendirerek, toplumlarını kucaklayan, adil, bilge ve eğitime önem veren bir liderlik anlayışını sürdürmeye teşvik edilmelidir. Türk siyasetname geleneği, gelecek nesillere liderlikteki etik ve ahlaki değerleri miras bırakarak, Türk yönetim felsefesine süregelen bir katkı sunmaktadır.

Türk siyasetname geleneği, liderlere sadece mevcut durumu idare etme değil, aynı zamanda toplumsal dönüşümü ve değişimi yönlendirme sorumluluğunu da yükler. Koçi Bey Risalesi ve Kutadgu Bilig gibi eserler, liderlerin toplumlarını modernleştirmeleri, eğitim ve bilgi ile aydınlatmaları gerektiği konusunda önemli mesajlar iletilmiştir. Bu bağlamda, yöneticilerin toplumlarını geliştirecek vizyoner adımlar atmaları beklenmiştir.

Türk siyasetname geleneği, kültürel çeşitliliği zenginlik olarak değerlendirir ve liderlerden toplum içindeki farklı unsurları bir araya getirerek birlik ve beraberlik içinde yaşatmalarını ister. Koçi Bey Risalesi ve Kutadgu Bilig, farklı kültürleri anlama ve hoşgörülle yaklaşma gerekliliğine vurgu yapar. Bu da yöneticilerin kendi kültürlerini korurken, diğer kültürlerle saygı göstermeleri gerektiğini belirtir.

Türk siyasetname geleneği, liderlere sadece iç meselelere odaklanmamaları, aynı zamanda uluslararası ilişkilerde etkin bir rol oynamaları gerektiğini öğütler. Yöneticilerin diğer toplumlarla sağlıklı ilişkiler kurmaları, diplomasi yoluyla sorunları çözmeleri, barışı teşvik etmeleri esas alınır. Bu, liderlerin sadece kendi ülkelerini değil, aynı zamanda küresel barış ve istikrarı da gözetmeleri gerektiğini vurgular.

Sonuç olarak, Türk siyasetname geleneği, liderlere sadece güç ve otoriteyi elde etme değil, aynı zamanda toplumlarını geliştirme, kültürel çeşitliliği zenginlik olarak görmeleri, uluslararası arenada etkili bir şekilde rol almaları gerektiği konusunda kapsamlı bir yönlendirme sunar. Geçmişin bu değerleri, Türk liderlerine ilham kaynağı olmaya devam ederek, ülkenin ve dünya toplumlarının geleceğine olumlu bir şekilde katkıda bulunabilir.

KAYNAKÇA

- Akgündüz, A. (2013). *Tanzimat Dönemi Osmanlı Düşünce Hayatı*. MEB Yayınları. Ankara
- Aktan, C. C., ve Çoban, H. (2005). Kamu Sektöründe İyi Yönetim İlkeleri. Kamu Mali Yönetiminde Stratejik Planlama ve Performans Esaslı Bütçeleme, 13-40. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Anameriç, H. (2009). Yönetimde Sistem Yaklaşımı. Yayımlanmamış Çalışma Raporu, Açık arşiv. Ankara. Edu. Tr/Browse/174/445., Erişim Tarihi, 02.12.2023.
- Aydın, A. H. (2001). *Yönetimin Fonksiyonları*. S. Güney (Yay. Haz.). *Yönetim ve Organizasyon İçinde* (Ss. 58-86). Ankara: Nobel.
- Aytürk, N. (1990). *Yönetim Sanatı*, Emel Yayınevi. Ankara.
- Beauchamp, T. L., and Childress, J. F. (2019). *Principles of Biomedical Ethics*. New York, NY: Oxford University Press.
- Beuselinck, E. (2008). Shifting Public Sector Coordination and The Underlying Drivers of Change: A Neo-Institutional Perspective. Faculty of Social Sciences. Katholieke University of Leuven.
- Bilge, E. (2007). *Türklerde Eğitim ve Öğretim*. Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları. İstanbul.
- Boratav, P. N. (1961). *Kutadgu Bilig Üzerine Tetkikler*. Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara
- Bozok, F. (1987). *Tanzimat Edebiyatı Üzerine Denemeler*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. İstanbul.
- Brown, M. E., and Mitchell, M. S. (2010). Ethical And Unethical Leader Ship: Exploring New Avenues

- for Future Research. *Business Ethics Quarterly*, 20(4), 583-616.
- Cüceloğlu, D. (1998). *Yeniden İnsan İnsana*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çelik, T. (2011). *Tanzimat Edebiyatı*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. Ankara
- Dede, N. (2003). *Türk Halk Edebiyatı Üstüne Makaleler*. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Esen, N. (2018). Kutadgu Bilig'in Dil ve Anlam Dünyası Üzerine. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(2), 739-756.
- Gökyıldız, M. (2012). *Kutadgu Bilig*. Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara.
- Hacib, Y. H. (2019). *Kutadgu Bilig*, (Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Tunçel, M., Editör: Aşıcı, H.). Ankara. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Hughes, C. (2008). *A Relationship Among Public School Leader Ship, Ethics and Student Achievement*. Unpublished Doctoral Dissertation, Walden University, United States of America.
- İnalçık, H. (2000). *Osmanlı İmparatorluğu: 1300-1600*. Yapı Kredi Yayınları. İstanbul.
- İpşirli, M. (1960). *Tanzimat Dönemi Osmanlı Düşüncesinde Devlet Anlayışı*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. İstanbul.
- Jones, W. T. (2015). *A History of Western Philosophy: Hobbes To Hume*. New York, NY: Routledge.
- Karakoç, F. (2021). Klasik Yönetim Kuramında İş Bölümü ve Uzmanlaşmaya Eleştirel Bakış. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3(3), 669-685.
- Karal, E. Z. (1970). *Osmanlı Tarihinde Tanzimat ve Avrupa'nın Doğu Politikası*. Ttk Yayınları. Ankara
- Katz, D., and Kahn, R. L. (1966). *The Social Psychology of Organizations*. Wiley.
- Kotter, J. P. (1996). *Leading Change*. Boston, MA.: Harvard Business Press.
- Küyel, M. T. (1976). *Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Felsefe Eylemi*. Ankara.
- Mcgregor, D. (1960). *The Human Side of Enterprise*. New York, NY.: Mcgraw-Hill.
- Miller, D. T. (2001). Disrespect and the Experience Of İnjustice. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 527-553.
- Northouse, P. G. (2018). *Leader Ship: Theory and Practice*. Thousand Oaks, CA.: Sage Publications.
- Özmen, A. (2014). Siyasetname' De Yönetim Felsefesi. *Gümüşhane University Electronic Journal of Theinstitute of Socialscience/Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 5(10), 45-75.
- Pearson, C. M., and Clair, J. A. (1998). Reframing Crisis Management. *Academy of Management Review*, 23(1), 59-76.
- Porter, M. E. (1980). *Competitive Strategy: Techniques For Analyzing in Dustries and Competitors*. New York, NY.: Simon And Schuster.
- Rachels, J. (2015). *The Elements of Moral Philosophy*. New York, NY.: Mcgraw-Hill.
- Shafer-Landau, R. (2018). *The Fundamentals of Ethics*. New York, NY.: Oxford University Press.
- Smith, N. (2010). *Ethics: History, Theory, and Contemporary Issues*. New York, NY.: Oxford University Press.
- Solmaz, S. B. (2022). Osmanlı'da Tımar Sistemi ve Bu Sistemin Bozulmasının Sebepleri. *Orta Doğu ve Orta Asya-Kafkaslar Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 2(1), 1-20.
- Solomon, R. C., and Higgins, K. M. (2013). *The Big Questions: A Short Intro Duction to Philosophy*. Cengage Learning. Boston, MA.

Tansuğ, S. (1976). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Milli Eğitim Basımevi. Ankara

Taylor, F. W. (1911). *The Principles of Scientific Management*. Harper & Brothers.

Tekin, Ş. (1985). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Thompson, D. F. (1985). The Possibility of Administrative Ethics. *Public Administration Review*, 3(12), 555-561.

Topaloğlu, C. (2011). Yönetim Kuramları ve Örgüt İçi Çatışmalar. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*. 4(11).

Weber, M. (1947). *The Theory of Social and Economic Organization*. Simon and Schuster.

Yıldırım, A. (2005). *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce*, Cilt 1: Mülkiye'den Sonra. Ankara: İmge Kitabevi.

Yılmaz, E. (1996). *Hukuk Sözlüğü* (5. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.